

Îmbunătățirea accesului la informația privind asistența externă

Marina Soloviova, Expert-Grup
Ianuarie, 2023

Recent, Republica Moldova a primit de la organizații internaționale și guverne străine un volum substanțial de asistență externă sub formă de împrumuturi, granturi și ajutoare umanitare pentru a putea depăși consecințele crizei energetice și ale crizei regionale de securitate, dar și pentru proiecte investiționale. În acest context este mai importantă ca oricând asigurarea accesului publicului la date privind valorificarea asistenței externe, precum și la condițiile oferirii finanțării. Transparența îi oferă societății posibilitatea de a responsabiliza statul pentru a asigura o gestiune judicioasă a suportului primit și a apăra interesul public. În prezentul articol sunt identificate problemele legate de accesul publicului din Republica Moldova la informația privind asistența externă primită și sunt propuse măsuri de intervenție pentru depășirea lor.

De ce este importantă creșterea accesului la informația despre asistența externă?

Transparența informațiilor despre împrumuturi și alte forme de asistență externă este vitală pentru utilizarea responsabilă a mijloacelor primite și pentru a preveni irosirea sau deturnarea resurselor publice. Societatea civilă are nevoie de transparență pentru a responsabiliza Guvernul în ceea ce privește volumele datoriilor contractate, condițiile contractelor, alocarea resurselor. Transparența asigură că investitorii și creditorii au o idee clară despre povara datoriei publice, ceea ce reduce riscul asociat creditării și premiile pentru incertitudine și, prin urmare, îi permite statului să se crediteze mai ieftin. Transparența este și o pre-condiție pentru gestionarea eficientă a datoriilor de către stat, ea ajută la definirea și implementarea unor strategii responsabile de împrumut, prin identificarea și eliminarea practicilor dăunătoare din trecut.

Accesul publicului la date privind asistența externă trebuie să acopere următoarele aspecte esențiale:

- **Procesul de contractare a finanțării:** circumstanțele în care au fost contractate împrumuturile externe, părțile contractante și relațiile dintre acestea (inclusiv eventualele dezechilibre de putere care pot afecta relațiile financiare), instrumentele de finanțare, clauzele contractuale (condițiile financiare, dar și alte condiționalități cum ar fi cele de politică, obligația de a contracta furnizori din țara creditorului etc.);
- **Obiectul finanțării:** cum au fost alocate și folosite resursele; rezultatele proiectelor finanțate; impactul lor social, economic sau de mediu; impactul condiționalităților aferente;
- **Impactul deservirii datoriilor:** modul în care rambursarea datoriilor și plata dobânzilor/comisioanelor afectează bugetul public și capacitatea guvernului de a face față obligațiilor, de a furniza servicii publice sau de a investi.

Este importantă nu doar asigurarea publicării informației privind asistența externă, ci și accesibilitatea datelor publicate. Prezentarea informațiilor în formate neprietenoase pentru prelucrarea datelor, fragmentarea sistemelor informaționale afectează accesibilitatea informației și inhibă integrarea sau combinarea lor cu alte date.

Respectarea principiilor UNCTAD privind transparența creditării suverane

Finanțarea responsabilă a devenit o prioritate pentru comunitatea internațională, mai ales după criza financiară și economică globală din 2008, care a determinat organizațiile internaționale să lanseze mai multe inițiative. Printre acestea sunt *Principiile UNCTAD privind promovarea creditării suverane responsabile*², care conțin un șir de cerințe față de transparența informației aferente creditării externe, atât pentru debitori (principiile 10-13), cât și creditori (principiul 5), precum și alte principii care urmăresc să promoveze un comportament mai responsabil în domeniul creditării internaționale (principiile 1-4, 6-9, 14-15).

Tabelul 1. Respectarea în Republica Moldova a principiilor UNCTAD ce țin de transparența creditării suverane

Principiile	Respectarea principiilor în Republica Moldova
Principiul 10. Transparența: Procesul de obținere a finanțării și asumarea obligațiilor de datorie suverană trebuie să fie transparent.	
Guvernele au responsabilitatea de a elabora și de a implementa un cadru legal cuprinzător care definește în mod clar procedurile, împuternicirile și răspunderea.	Respectat. <i>Legea Nr. 419 din 22-12-2006 cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat</i> ³ definește datoria sectorului public, reglementează raportarea datoriei sectorului public, stabilește scopul, modul de contractare, debursare, rambursare, înregistrare și administrare a datoriei de stat, de acordare a garanțiilor de stat și de recreditare din contul mijloacelor obținute din împrumuturi de stat. În afară de aceasta, <i>Regulamentul cu privire la cadrul instituțional și mecanismul de coordonare și management al asistenței externe</i> ⁴ , aprobat prin HGRM Nr. 377 din 25-04-2018, stabilește cadrul instituțional aferent asistenței externe și mecanismul de coordonare și management al asistenței externe.
Deoarece contribuabilii vor fi în cele din urmă responsabili pentru rambursarea datoriilor statului, reprezentanții lor în legislativ trebuie să fie implicați în deciziile privind asumarea datoriilor.	Respectat. Conform legii, contractele de împrumuturi de stat externe se ratifică de către Parlamentul RM, prin lege organică.
Principiul 11. Dezvăluire și publicare: Termenii și condițiile relevante ale unui acord de finanțare trebuie să fie dezvăluite de către guvernul debitor, să fie disponibile universal și să fie liber accesibile în timp util prin mijloace online tuturor părților interesate, inclusiv cetățenilor.	

² UNCTAD Principles on Promoting Responsible Sovereign Lending and Borrowing: https://unctad.org/system/files/official-document/gdsddf2012misc1_en.pdf

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133961&lang=ro#

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117564&lang=ro#

Condițiile materiale (financiare și juridice) ale emisiunilor de datorii ale unui guvern trebuie să fie puse la dispoziția publicului în limbile oficiale ale țării.	Respectat. Ratificarea acordurilor de împrumut de către Parlamentul RM are loc prin legi organice, care se publică împreună cu textele acordurilor. Textele memorandumurilor cu FMI cu privire la politicile economice și financiare pot fi găsite pe pagina Reprezentanței permanente a FMI în Moldova ⁵ .
Debitorii suverani au responsabilitatea de a dezvălui informații complete, exacte și la timp cu privire la situația lor economică și financiară: (i) date fiscale; (ii) nivelul și compoziția datoriei publice externe și interne, inclusiv scadența și valuta; (iii) conturile internaționale; (iv) utilizarea instrumentelor derivate și valoarea lor reală de piață; (v) graficele de rambursare; (vi) detalii despre orice fel de garanții suverane implicite și explicite.	Respectat parțial. Informația și statistica necesară se produce și se publică în general, însă este fragmentată (pe instituții, pe perioade și pe formate de prezentare a datelor) și necesită un efort substanțial de colectare din partea utilizatorilor. Detalii despre informația disponibilă actualmente pot fi găsite în Anexa 1 la prezentul articol.
Informațiile dezvăluite trebuie să fie conforme cu cerințele standardizate de raportare și relevante. Se recomandă ca guvernele debitoare să dezvăluie informații conform normelor internaționale, cum ar fi Standardul Special de Diseminare a Datelor al FMI.	Respectat. Statistica fiscală și cea a angajamentelor externe este produsă conform standardelor internaționale: Government Finance Statistics Manual (GFSM 2014) ⁶ și Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6) ⁷ . Moldova participă la Standardul Special de Diseminare a Datelor (SDDS) ⁸ .
Principiul 5. Finanțarea proiectelor (responsabilitățile creditorilor)	
Creditorii care finanțează un proiect în țara debitoare trebuie să efectueze propria lor investigație ex ante și, după caz, monitorizarea post-debursare a efectelor probabile ale proiectului, inclusiv implicațiile financiare, operaționale, civile, sociale, culturale și de mediu.	Respectat parțial. Unii creditorii, cum ar fi Banca Mondială, publică informații detaliate despre proiectele finanțate, inclusiv obiectivele, debursările și rambursările, achizițiile, situațiile financiare auditate, rapoartele privind starea implementării și rezultatele ⁹ . Alți creditorii publică informații mai succinte.
Principiul 12. Finanțarea proiectelor (responsabilitățile debitorilor): În contextul finanțării proiectelor, guvernele debitoare trebuie să efectueze investigații amănunțite asupra implicațiilor financiare, operaționale, civile, sociale, culturale și de mediu ale proiectului.	
Guvernele debitoare trebuie să efectueze și să facă publice rezultatele studiilor de evaluare a proiectelor. Responsabilitatea creditorului de a	Respectat parțial. Conform <i>Regulamentului cu privire la cadrul instituțional și mecanismul de coordonare și management al asistenței externe</i> , rapoartele anuale/finale privind progresul în implementarea proiectelor de asistență

⁵ <https://imf.md/>

⁶ <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>

⁷ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>

⁸ <https://dsbb.imf.org/sdds/country>

⁹ https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/projects-list?os=0&countryshortname_exact=Moldova

investiga un proiect finanțat din bani publici (a se vedea Principiul 5) nu îl scutește pe debitorul suveran de responsabilitățile sale independente în acest sens.	externă sunt elaborate de instituțiile beneficiare și sunt prezentate Guvernului. Informația fragmentată poate fi găsită pe paginile instituțiilor beneficiare (dar nu întotdeauna), iar pe <i>Platforma pentru gestionarea asistenței externe</i> pot fi găsite fișele proiectelor cu principalele date despre progresul și rezultatele lor (însă fișele deseori sunt incomplete sau nu sunt actualizate)¹⁰. Anual, Ministerul Finanțelor publică un <i>Raport privind asistența externă acordată Republicii Moldova</i>¹¹, care conține informații generalizate despre volumul asistenței externe, principalele sectoare beneficiare și principalii creditori/donatori, dar fără evaluarea performanței proiectelor concrete. Studii de evaluare a impactului proiectelor de asistență externă se realizează numai după caz, la solicitarea Ministerului Finanțelor sau la inițiativa creditorilor/donatorilor. Unele din ele pot fi găsite pe pagina Ministerului Finanțelor (Rapoarte -> Rapoarte de evaluare¹²).
Principiul 13. Management și monitorizare adecvate: Țările debitoare au responsabilitatea de a pune în aplicare sisteme eficiente de management și monitorizare a datoriei, inclusiv la nivel subnațional.	
Debitorii trebuie să elaboreze și să implementeze o strategie de gestionare și sustenabilitate a datoriei.	Respectat. Ministerul Finanțelor elaborează și publică periodic programele de management al datoriei de stat pe termen mediu¹³. Ultimul program elaborat este Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu pentru anii 2022-2024”.
O instituție de audit trebuie să efectueze audituri independente, obiective, profesionale, la timp și periodice ale portofoliilor de datorii pentru a evalua cantitativ și calitativ obligațiile contractate. Auditurile trebuie, de asemenea, efectuate la niveluri subnaționale.	Respectat parțial. Curtea de Conturi a realizat câteva audituri ale performanței managementului datoriei de stat, ultimul raport de audit publicat fiind pentru anul 2018¹⁴. În cadrul auditului s-a verificat dacă toți parametrii de risc se încadrează în limitele stabilite de Programul de management al datoriei de stat pe termen mediu, onorarea obligațiunilor statului privind deservirea datoriei, nivelul de debursare a împrumuturilor, cu enumerarea proiectelor problematice. Nu au fost evaluate rezultatele proiectelor, necesitatea lor, condițiile de acordare a finanțării.

Sursa: elaborat de autor

Informațiile privind asistența externă disponibile actualmente

În prezent în Republica Moldova există două surse primare de date cu privire la asistența externă: **Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei (BNM)**. Ministerul Finanțelor produce și publică informații ce țin de suportul extern primit de sectorul guvernamental, iar BNM – statistici agregate despre

¹⁰ <http://amp.gov.md/portal/activities>

¹¹ <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/Raport%20ODA%202021.pdf>

¹² <https://www.mf.gov.md/ro/content/rapoarte-0>

¹³ <https://www.mf.gov.md/ro/datoria-sectorului-public/programe-pe-termen-mediu>

¹⁴ <https://www.mf.gov.md/ro/content/auditul-datoriei>

asistența externă recepționată de sectorul public (inclusiv BNM) și cel privat. Ministerul Finanțelor publică date despre asistența externă pe mai multe pagini separate de pe site-ul său: catalogul de date deschise (fișiere Excel pe perioade separate, nu este posibil de generat șiruri dinamice neîntrerupte), pagini dedicate datoriei sectorului public și datoriei externe (imagini și fișiere PDF), rapoarte, precum și *Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe* (în proces de construcție). BNM publică date în Baza de date interactivă (pot fi generate rapoarte în format HTML, Excel, Word, PDF cu serii de timp 2009-2022), însă unii indicatori se găsesc doar în publicații.

Organizațiile internaționale publică, în esență, aceleași date privind datoria externă, raportate lor de guvernele țărilor-membre sau de creditori. Valoarea adăugată constă în posibilitatea comparării statisticilor între diverse țări, precum și în interfețele web mai prietenoase față de utilizatori. Dezavantajul este absența datelor operative din cauza procedurilor lungi de raportare și validare a datelor. Printre principalele portaluri cu date despre asistența externă putem menționa bazele de date ale Băncii Mondiale/FMI privind statistica datoriilor (International Debt Statistics, Debt Service Suspension Initiative, Quarterly External Debt Statistics, Quarterly Public Sector Debt, Joint External Debt Hub). În afară de date statistice, Banca Mondială împreună cu FMI elaborează și publică periodic rapoarte despre analiza sustenabilității datoriei pe țări. Datele statistice privind sprijinul extern pentru dezvoltare sub formă de granturi, asistență tehnică și împrumuturi concesionale, raportate de donatori, pot fi accesate pe portalul statistic al OCDE, compartimentul Creditor Reporting System.

Pentru lista indicatorilor publicați de diverse organizații și referințele la ele, vedeți Anexa 1.

Concluzii și recomandări

Analiza informațiilor disponibile în acces public despre asistența externă primită de Republica Moldova arată că toate datele considerate drept esențiale se produc și se publică. În general, performanța sistemului statistic al Republicii Moldova a fost evaluată de Banca Mondială ca fiind bună, cu scorul de 79 puncte din 100, ceea ce plasează Moldova în chintila IV a țărilor evaluate (anul 2019)¹⁵. Acestea fiind spuse, constatăm și anumite neajunsuri care necesită intervenție:

Accesibilitatea informației. Informația publicată pe site-ul Ministerului Finanțelor este fragmentată, nu este organizată într-un meniu ușor navigabil, nu permite generarea seriilor de timp. Deși BNM dispune de o bază de date online cu informații sistematizate, unii indicatorii relevanți nu sunt disponibili în această bază și trebuie colectați din publicații separate, ceea ce împiedică integrarea, combinarea și analiza datelor;

Gradul de dezagregare a datelor statistice. Statistica agregată despre asistența externă se produce și se publică, atât în privința suportului rambursabil, cât și a celui nerambursabil, însă datele dezagregate (geografic, pe ramuri beneficiare etc.) nu sunt disponibile decât fragmentar. Aceasta poate fi o problemă, fiindcă lipsa informației complete despre concentrarea ramurală a suportului, de exemplu, împiedică stabilirea priorităților de către Guvern și donatori;

Vizibilitatea informației despre rezultatele proiectelor. Statisticile disponibile sunt preponderent centrate pe nevoile creditorilor, oferindu-le informația necesară pentru a evalua riscurile și sustenabilitatea datoriei. Concomitent este neglijată dezvăluirea informației relevante din perspectiva cetățenilor, așa ca rezultatele proiectelor finanțate din surse externe, contribuția lor la dezvoltarea

¹⁵ <https://www.worldbank.org/en/programs/statistical-performance-indicators>

economică și socială a țării, impactul indirect (efectele condiționalităților) ș.a. O întrebare care apare adesea în spațiul public este „Dacă Moldova a primit atât de mult suport extern, unde sunt rezultatele?”. Informația disponibilă pe portalurile statului nu oferă suficiente răspunsuri la această întrebare, ceea ce subminează încrederea contribuabililor în faptul că proiectele publice finanțate din surse externe se realizează în interesul lor. Crearea *Platformei pentru gestionarea asistenței externe* a fost un pas spre completarea acestei lacune, însă informația despre proiecte deocamdată nu este completă și nu este bine organizată;

Auditul regulat al portofoliului de datorii externe și realizarea studiilor de evaluare a proiectelor de asistență externă. Aceste principii nu se realizează deplin în Moldova: actualmente (ianuarie 2023) pe pagina Ministerului Finanțelor sunt disponibile doar rapoartele de audit al performanței managementului datoriei de stat pentru anul 2018 și pentru anul 2017, realizate de Curtea de Conturi. Nu au fost publicate niciodată rezultatele unui audit complet al întregului portofoliu de proiecte, inclusiv al celor vechi. Chiar și auditurile realizate s-au limitat la verificarea parametrilor financiari (încadrarea datoriilor în limitele de risc stabilite, onorarea obligațiunilor statului privind deservirea datoriei, nivelul de debursare a împrumuturilor), fiind omise aspectele non-financiare (eficacitatea proiectelor, necesitatea contractării lor, condițiile de acordare a finanțării, impactul economic și social). Studiile de evaluare a proiectelor de asistență externă, la fel, nu se realizează în mod regulat, ci după caz. Actualmente pe pagina Ministerului Finanțelor sunt publicate numai trei astfel de studii, realizate cu suportul partenerilor de dezvoltare. Nici societatea civilă nu are suficient acces la informații și resurse ca să efectueze audituri independente regulate și complete, existând doar eforturi sporadice de evaluare a progresului proiectelor finanțate din surse externe.

Pentru a îmbunătăți accesul la informația privind asistența externă și a depăși neajunsurile identificate mai sus, propunem următoarele măsuri de politică:

Perfecționarea accesibilității informațiilor. Este necesar de continuat și de grăbit eforturile de dezvoltare și populare cu date a *Platformei pentru gestionarea asistenței externe*, astfel încât informația privind progresul proiectelor să fie completă și actualizată. Rapoartele privind indicatorii datoriei și asistenței externe publicate pe pagina Ministerului Finanțelor trebuie să fie sistematizate într-o bază de date care să permită generarea seriilor de timp după parametrii aleși de utilizatori, în formate prietenoase utilizatorilor, însoțite de metadate cu explicarea sensului indicatorilor. Un sistem informațional care conține datele necesare deja există, este vorba de DMFAS (Debt Management and Financial Analysis System), în care Ministerul Finanțelor introduce informații despre debursări și serviciul datoriei externe publice, inclusiv serviciul programat, iar BNM – despre debursări și serviciul datoriei externe private. DMFAS este creat pentru autoritățile statului și nu presupune accesul utilizatorilor externi, însă datele agregate din el pot fi exportate într-o bază de date online cu acces pentru publicul larg. De asemenea, perfecționarea accesibilității datelor presupune digitalizarea și publicarea informației din arhive, cum ar fi acordurile de împrumut mai vechi cu documentația aferentă proiectelor respective.

Extinderea setului de indicatori statistici produși. Indicatorii statistici privind asistența externă nu trebuie să se limiteze la cei ce țin de nivelul și sustenabilitatea datoriei, ca în prezent, ci să cuprindă și aspecte care se referă la calitatea proiectelor realizate cu suport financiar extern (relevanța, coerența cu prioritățile naționale, eficacitatea, eficiența, impactul direct și indirect etc.). Elaborarea conceptelor indicatorilor respectivi și a metodologiilor de calcul este o sarcină a întregii comunități internaționale,

există organizații care deja se ocupă cu asemenea aspecte (bunăoară, European Network on Debt and Development (Eurodad)¹⁶), iar Guvernul și societatea civilă din Moldova pot contribui cu propuneri.

Susținerea sistemului statistic. Implementarea măsurilor sus-menționate nu poate fi realizată fără a susține capacitățile producătorilor naționali de statistici relevante. Aceștia din urmă se confruntă cu un deficit de cadre care a devenit critic pe fundalul cererii uriașe din partea sectorului IT pentru specialiști cu abilități de prelucrare a datelor. Este necesar de prevăzut resurse pentru remunerarea adecvată a muncii, competitivă cu cea oferită de sectorul IT, de susținut instituțiile de învățământ în pregătirea cadrelor deficitare, de acordat suport financiar și tehnic Ministerului Finanțelor și BNM pentru proiecte concrete de statistică a fluxurilor și pozițiilor financiare.

Efectuarea regulată a auditului portofoliului de datorii externe și realizarea studiilor de evaluare a proiectelor de asistență externă. Trebuie respectat principiul UNCTAD și recomandarea Parlamentului European din 17.04.2018 de a efectua audituri regulate ale datoriilor publice¹⁷. Aceste audituri ar trebui să conțină analiza motivelor din care a fost contractată datoria, a condițiilor, a modului cum au fost gestionate proiectele finanțate din surse externe și care a fost impactul lor – atât asupra finanțelor publice, cât și asupra bunăstării populației. Auditul poate fi efectuat nu doar de Curtea de Conturi, ci și de organizații internaționale (cu accent pe evaluarea practicilor de creditare), de guvernele creditoare¹⁸ și de societatea civilă, iar pentru aceasta este necesară asigurarea accesului adecvat al utilizatorilor la informațiile și documentele relevante. Recunoaștem că efectuarea unui audit complet al tuturor datoriilor publice contractate de la independență încoace este un exercițiu complicat, de aceea el poate fi planificat ca un proces secvențial. La început se poate face o evaluare generală cu identificarea celor mai problematice practici/proiecte, apoi în fiecare fază se poate de analizat o operațiune concretă de împrumut sau o secțiune a procesului de creditare.

Desfășurarea activităților educative privind datele statistice. Pentru a susține eforturile societății de a ține sub control contractarea și folosirea asistenței externe, organizațiile guvernamentale și neguvernamentale trebuie să instruiască publicul despre conceptele-cheie care sunt utile pentru înțelegerea informațiilor despre asistența externă, sursele de date disponibile, modul de analiză și interpretare a datelor, folosirea datelor în procesul decizional, drepturile de acces la informație și guvernanta datelor¹⁹.

¹⁶ <https://www.eurodad.org/>

¹⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0104_EN.html

¹⁸ A se vedea, de exemplu, experiența Norvegiei:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/utvikling/report_debt2013.pdf

¹⁹ A se vedea, de exemplu, *Ghidul pentru înțelegerea și accesarea informațiilor despre datorii*, elaborat de organizația Debt Justice: <https://debtjustice.org.uk/report/guide-to-understanding-and-accessing-debt-information>

Anexa 1. Informațiile privind asistența externă disponibile actualmente: lista indicatorilor și referințele utile

În prezent în Republica Moldova există două surse primare de date cu privire la asistența externă: **Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei (BNM)**. De asemenea, statistica privind indicatorii datoriei externe și ai suportului extern pentru dezvoltare este disponibilă pe paginile organizațiilor internaționale (Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare). Ministerul Finanțelor produce și publică informații ce țin de suportul extern primit de sectorul guvernamental, iar BNM – statistici agregate despre asistența externă recepționată de sectorul public (inclusiv BNM) și cel privat.

Datele publicate de Ministerul Finanțelor includ:

Catalogul de date deschise (fișiere Excel): <https://www.mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor>. Trebuie de menționat că perioadelor anumite (an, trimestru, lună) în catalogul de date le corespund fișiere Excel separate și nu este posibil de generat șiruri dinamice neîntrerupte.

- Debursările din granturi externe (debursări pe proiecte, trimestrial);
- Soldul datoriei sectorului public (pe tipuri de datorie și instrumente – totaluri trimestriale);
- Executarea bugetului de stat la capitolul datoriei de stat externe (informație operativă lunară);
- Soldul datoriei de stat externe pe creditori (totaluri lunare);
- Soldul datoriei de stat externe pe valute (totaluri lunare);
- Executarea bugetului de stat la situația de la sfârșitul lunii precedente:
 - Granturi primite (de la guverne și organizații internaționale, curente și capitale);
 - Dobânzi și alte plăți achitate la datoria externă;
 - Împrumuturi externe (debursate și rambursate, de la guverne și organizații internaționale, pentru susținerea bugetului sau pentru proiecte investiționale);
- Executarea bugetului autorităților administrației publice locale la situația de la sfârșitul lunii precedente (aceeași structură ca pentru bugetul de stat, agregat și pe primării separate);
- Sinteza proiectelor finanțate din surse externe, incluse în bugetul de stat (aprobate pentru 2022, executate pentru 2021 și 2020).

Datoria sectorului public (fișiere PDF și imagini): <https://www.mf.gov.md/ro/datoria-sectorului-public/rapoarte/datoria>.

- Structura datoriei sectorului public la sfârșitul anului precedent (externă și internă; datoria de stat, datoria unităților administrativ-teritoriale, a întreprinderilor din sectorul public, a BNM);
- Rapoarte trimestriale privind situația în domeniul datoriei sectorului public, garanțiilor de stat și recreditării de stat:
 - Evoluția datoriei sectorului public, pe componente (externă și internă; datoria de stat, a UAT, a întreprinderilor din sectorul public, a BNM);
 - Indicatorii de risc și sustenabilitate stabiliți în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu”;
 - Structura datoriei de stat pe tipuri de rate ale dobânzii;
 - Structura datoriei de stat pe instrumente;

- Evoluția serviciului datoriei de stat, în valori nominale (mil. lei) și ca pondere în veniturile bugetului de stat;
- Structura datoriei de stat externe și ponderea acesteia în PIB;
- Structura datoriei de stat externe pe creditori;
- Structura datoriei de stat externe pe valute;
- Debursări privind împrumuturile de stat externe, pe creditori;
- Debursări privind împrumuturile de stat externe, pe destinații (susținerea bugetului și proiecte).

Datoria de stat externă (fișiere PDF și imagini): <https://www.mf.gov.md/ro/datoria-sectorului-public/rapoarte/datoria-de-stat/datoria-de-stat-extern%C4%83>.

- Datoria de stat externă pe creditori (bilaterali și multilaterali), situația de la sfârșitul lunii precedente;
- Informație operativă lunară privind executarea bugetului de stat la capitolul datoriei de stat externe (soldul datoriei de stat externe, intrări și rambursări, fluctuația cursului dolarului SUA față de alte valute străine, serviciul datoriei de stat externe)

Rapoarte: <https://mf.gov.md/ro/content/rapoarte-0>

- Rapoarte anuale privind asistența externă (pentru 2017-2021);
- Rapoarte de evaluare (3 studii de evaluare);
- Debursările din granturile și împrumuturile pentru susținerea bugetului (date trimestriale cumulative, anii 2019-2022).

Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe (patronată de Ministerul Finanțelor): <http://www.amp.gov.md/portal/> (platforma este în proces de construcție și nu toate informațiile sunt complete):

- Date pe proiecte separate, fișa proiectului include: statutul proiectului, obiectivele, principalele rezultate, datele planificate și efective de începere și finalizare, costul proiectului, angajamentele și debursările totale, organizațiile finanțatoare și debursările per organizație, organizațiile executoare și beneficiare, documentele asociate și datele de contact;
- Dashboard: top donatori, top sectoare, top regiuni, organizațiile beneficiare și executoare (după angajamente și debursări actuale și planificate);
- Harta raioanelor Moldovei unde sunt implementate proiecte cu structura proiectelor pe ramuri și donatori.

Datele publicate de BNM includ:

Baza de date interactivă (BDI) (pot fi generate rapoarte în format HTML, Excel, Word, PDF cu serii de timp 2009-2022): <https://bnm.md/bdi/>

- Balanța de plăți a Republicii Moldova (fluxuri trimestriale):
 - Valorificările și rambursările de împrumuturi externe, pe sectoare (administrația publică, banca centrală, băncile, alte societăți financiare și nefinanciare, gospodării) și scadențe (termen scurt și termen lung);
 - Asumarea sau stingerea altor angajamente externe (angajamente intragrup, obligațiuni și derivate, depozite, credite comerciale și avansuri, alocări de DST, alte pasive);
 - Dobânzile achitate la angajamente externe (venituri primare);

- Cooperarea internațională curentă (granturile, asistența tehnică și alte ajutoare externe primite de administrația publică și de sectorul privat);
- Transferuri de capital (asistența externă pentru proiecte investiționale sau de valoare mare primită de administrația publică și de sectorul privat).
- Poziția investițională internațională (stocuri la sfârșitul trimestrului):
 - Valoarea instrumentelor de datorie din cadrul investițiilor directe (împrumuturi intragrup, credite comerciale, alte angajamente);
 - Valoarea instrumentelor de datorie din cadrul investițiilor de portofoliu și derivatelor;
 - Poziția pasivelor sub formă de depozite, împrumuturi externe, credite comerciale și avansuri, alocări de DST, alte angajamente, pe sectoare instituționale și scadente;
- Datoria externă brută a Republicii Moldova (stocuri la sfârșitul trimestrului):
 - Pe sectoare instituționale și pe scadențe originale (administrația publică, banca centrală, băncile, alte societăți financiare și nefinanciare, gospodării).

Statistici și publicații (fișiere PDF și Excel):

- Comentarii analitice trimestriale „*Conturile internaționale ale Republicii Moldova*”: [https://bnm.md/ro/search?partitions\[0\]=677&post_types\[677\]\[0\]=2237](https://bnm.md/ro/search?partitions[0]=677&post_types[677][0]=2237). Suplimentar la informația disponibilă în BDI:
 - Valorificările de împrumuturi externe de către administrația publică și banca centrală, pe creditori;
 - Raportul datoriei externe brute la PIB, alți indicatori de sustenabilitate;
 - Ratele medii implicate ale dobânzii la împrumuturi și alocări de DST;
 - Datoria externă publică și privată;
 - Serviciul datoriei externe publice;
 - Datoria externă sub formă de împrumuturi, alocări de DST și titluri de angajamente, pe creditori;
 - Structura pe valute a stocului de împrumuturi externe (publice și private);
- Anuarul statistic „*Conturile internaționale ale Republicii Moldova*”: [https://bnm.md/ro/search?partitions\[0\]=674&post_types\[674\]\[0\]=923](https://bnm.md/ro/search?partitions[0]=674&post_types[674][0]=923). Suplimentar la informația disponibilă în BDI și în publicațiile trimestriale:
 - Structura pe valute a datoriei externe totale;
 - Structura pe valute a datoriei externe pe sectoare instituționale;
 - Poziția datoriei externe brute: datoria denominată în valută și în moneda națională;
 - Poziția datoriei externe nete (datorii minus creanțe) în prezentare sectorială;
 - Deservirea preconizată a datoriei externe pe parcursul următorului an (plățile de principal și dobândă), pe sectoare instituționale;
 - Poziția datoriei externe brute: ariate (datorii neachitate în termen) prezentate sectorial.
- *Conturile internaționale: metodologia de compilare și baza informațională* (explicații privind conținutul și sensul indicatorilor statistici, metodele de elaborare și sursele de date utilizate): <https://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-metodologia-de-compilare-si-baza-informationala>

Organizațiile internaționale publică, în esență, aceleași date privind datoria externă, raportate lor de guvernele țărilor-membre sau de creditori. Valoarea adăugată constă în posibilitatea comparării statisticilor între diverse țări, precum și în interfețele web mai prietenoase față de utilizatori. Dezavantajul este absența datelor operative din cauza procedurilor lungi de raportare și validare a datelor. Printre

principalele portaluri cu date despre asistența externă putem menționa în primul rând bazele de date ale Băncii Mondiale/FMI privind statistica datoriilor:

- **International Debt Statistics (IDS):**
<https://www.worldbank.org/en/programs/debt-statistics/ids>
(indicatorii principali ai stocului datoriei externe pe sectoare instituționale și creditori, ai fluxurilor financiare și ai sustenabilității, date anuale)
- **Debt Service Suspension Initiative (DSSI):**
<https://www.worldbank.org/en/programs/debt-statistics/dssi>
(indicatorii principali ai stocului datoriei externe și indicatori calitativi, cum ar fi componenta medie de grant în angajamentele externe totale, dobânda medie, scadența medie, ponderea datoriei concesionale în datoria externă totală etc., date anuale)
- **Quarterly External Debt Statistics (QEDS):**
<https://www.worldbank.org/en/programs/debt-statistics/qeds>
(structura datoriei externe pe sectoare instituționale și pe valute, serviciul preconizat al datoriei externe, date trimestriale)
- **Quarterly Public Sector Debt (QPSD):**
<https://www.worldbank.org/en/programs/debt-statistics/qpsd>
(date trimestriale detaliate despre datoria publică internă și externă)
- **Joint External Debt Hub (JEDH):** <http://www.jedh.org/>
(baza de date comună a Băncii Mondiale, FMI, BIS și OCDE care reunește date privind pasivele și activele externe, cum ar fi împrumuturile bilaterale și multilaterale, alocările de DST, obligațiunile, activele de rezervă).

În afară de date statistice, Banca Mondială împreună cu FMI elaborează și publică periodic rapoarte despre analiza sustenabilității datoriei pe țări:

Debt Sustainability Analysis (DSA): <https://www.worldbank.org/en/programs/debt-toolkit/dsa>

Datele statistice privind sprijinul extern pentru dezvoltare sub formă de granturi, asistență tehnică și împrumuturi concesionale, raportate de donatori, pot fi accesate pe portalul statistic al OCDE:

OECD Creditor Reporting System Database:

<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=crs1>

(statistica asistenței oficiale pentru dezvoltare (ODA) pe ramuri – învățământ, sănătate, energie etc., pe canale – guverne, ONG, instituții de învățământ ș.a., după angajamente și debursări, după tipul de asistență – suport bugetar, proiecte, iertarea datoriilor etc.)